

รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน
Training Model On Adversity Quotient For Teaching Practice

จินดา น้าเจริญ (Jinda Nacharoen)¹

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ (Suchinda Kajonrungsilp)²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานประเมินความต้องการจำเป็น และ 2) เพื่อออกแบบและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ เริ่มจากระยะที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการสอนของนักศึกษา จำนวน 40 คน ความต้องการจำเป็นของอาจารย์นิเทศก์ประจำสาขาวิชา จำนวน 3 คน และครูที่เลี้ยงผู้ทำหน้าที่นิเทศนักศึกษา จำนวน 4 คน เกี่ยวกับสภาพปัญหา และการพัฒนานักศึกษาให้มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ระยะที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ และวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย ระยะที่ 1 พบว่า ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพที่เป็นปัญหาและอุปสรรคของนักศึกษาด้านความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ความรู้ในวิชาชีพครูที่จะนำไปปฏิบัติงานในหน้าที่ครู และความรู้อื่นๆ ที่จะนำไปใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เป็นปัญหาระดับมาก ร้อยละ 46 ด้านคุณลักษณะเกี่ยวกับบุคลิกภาพ การสื่อสาร ลักษณะท่าทาง มนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรม ด้านความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู เป็นปัญหาระดับมาก ร้อยละ 40 ด้านเทคนิควิธีเกี่ยวกับงานสอน งานกิจการนักเรียน งานธุรการ งานพัฒนาตนเอง และงานพัฒนาสังคม เป็นปัญหาระดับปานกลาง ร้อยละ 38 และงานอื่นๆ เช่น งานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน งานการศึกษารายกรณี การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการสอน และการจัดทำโครงการ เป็นปัญหาในระดับปานกลาง ร้อยละ 52 และจากข้อมูลการสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศก์ประจำสาขาวิชา และครูที่เลี้ยง พบว่า นักศึกษาประสบปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมชั้นเรียน ปัญหาที่เกี่ยวกับผู้เรียน เกี่ยวกับงาน หรือหน้าที่ที่รับผิดชอบ

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอนนั้น คือ เรื่องจิตใจ และภาระงาน อาจารย์นิเทศก์และครูที่เลี้ยงต้องการให้พัฒนานักศึกษาให้มีความรู้สึกมั่นคงในการที่จะประกอบอาชีพครู และต้องการให้พัฒนาทางด้านจิตใจ

¹คุณปฏิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ : ประธานที่ปรึกษา

ระยะที่ 2 ได้ออกแบบและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน โดยผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าเฉลี่ยความเห็นสอดคล้องตั้งแต่ 0.60-1.00

Abstract

This research aims to study and analyze basic information on needs assessment as well as design and develop a training model on adversity quotient for teaching practice. The study is carried out in two phases. Phase 1 involved the survey and analysis of basic information on problems and adversities in teaching practice of 40 students. The three supervisory teachers and four mentor teachers are asked to answer another survey on problems of teaching practice and needs to develop students' ability to face adversity in their teaching practice. The research instruments used are 2 self- designed questionnaire and informal interviews with supervisory teachers and mentor teachers. Phase 2 involved designing and developing a training model. Statistics for quantitative data analysis were percentage and mean. Qualitative data were analyzed using content analysis.

The research finding were as follows.

Phase 1 results showed that basic information on problems and adversities regarding students' knowledge and academic subject matter, knowledge in teaching to perform their duty as a teacher and other and other related knowledge to have happily with others is the problem at high level (46%). Characteristic including personality, communication skills, characters and appearance, human relationship, moral, love and faith in teaching profession rated the secondly high in ranking (40%). Teaching methodology, student activity, clerical work, self-development and social development is rated mediocre (38%). Other tasks including action- research in the classroom, case- study, preparation of lesson plans, teaching materials development and project were rated mediocre (52%). Interview results with the supervisory teachers and mentor teachers showed that students had problems in controlling class. Other problems involved students, assigned tasks, and tasks they are responsible for teaching. Factors teaching adversities were strength of their mind and tasks. Supervisory teachers and mentor teachers want to empower students' stability to perform their teaching profession by strengthening their mind.

Phase 2 involved the constructing of a training model entitled "Training Model on Adversity Quotient for Teaching Practice". To validate the model and its reliability five experts in the field assessed the model with the mean score of 0.60-1.00.

คำสำคัญ : ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค รูปแบบการฝึกอบรม การปฏิบัติการสอน

Keyword : Adversity Quotient, Training model, teaching practice

บทนำ

ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (Adversity Quotient) หรือ AQ ตามแนวคิดของสตอลทซ์ (Stoltz) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันที่เชื่อว่า ในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยวิกฤติต่าง ๆ การที่มนุษย์มีเพียง IQ และ EQ อย่างเดียวไม่สามารถทำให้อยู่รอดอย่างผู้ประสบความสำเร็จได้ มนุษย์ต้องมีความอดทน ความเป็นนักสู้ เมื่อมนุษย์ต้องเผชิญกับปัญหาของชีวิต จะมีรูปแบบการตอบสนองต่อปัญหาที่แตกต่างกัน คนที่สามารถจัดการกับความทุกข์ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงานได้นั้นจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป้าหมายของการพัฒนาบุคคล คือ การปลูกฝังให้เป็นผู้ที่มีความสุข เก่ง และดี ลงไปสู่ระดับจิตใจ โดยความสุขเป็นพื้นฐานของชีวิตในการพัฒนาคนให้มีความเก่งมากขึ้น อยากรู้ความดีมากขึ้น และสามารถที่จะอดทนต่อปัญหาเพื่อเอาชนะอุปสรรคได้มากขึ้น การเสริมสร้างให้มีความเก่ง ดี มีสุข อยู่ยาวนานได้นั้น จำเป็นต้องมี เอควิว (AQ) หรือความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (วิทยา นาควิระ. 2544 : 7-8)

ทั้งนี้ จะเห็นว่าสอดคล้องกับรายงานการวิจัยองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์เรื่องความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ที่ดำเนินงานวิจัยโดย วิเชียร

เกตุสิงห์ และคณะ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552 : 2) ที่ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัย ผลการศึกษาพบว่า วิธีการตอบสนองต่อภาวะวิกฤติและปัญหา ความทุกข์ยากของมนุษย์เกิดจากการหล่อหลอม โดยผ่านอิทธิพลของพ่อแม่ ครู เพื่อน และบุคคลสำคัญในช่วงวัยเด็ก การเรียนรู้ว่าใคร่ความสามารถเป็นสาเหตุทำให้บุคคลยอมแพ้ต่อปัญหาและอุปสรรค คนที่มองโลกในแง่ดีจะมีการตอบสนองต่อปัญหาอุปสรรคแตกต่างจากคนที่มองโลกในแง่ร้าย มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้ดีกว่า ทำงานได้ทนและนานกว่า และสามารถปรับปรุงวิธีที่จะตอบสนองต่อวิกฤติให้ดีขึ้นได้ และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ พบแนวคิดที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ช่วยให้ผู้มีชีวิตอย่างสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการอบรมเลี้ยงดู ความสัมพันธ์ในครอบครัว บุคลิกภาพ เชาวน์อารมณ์ มีผลการปฏิบัติงานที่ดี มีความสำเร็จในอาชีพ รวมทั้งยังสามารถเพิ่มระดับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคได้จากการฝึกฝนและการได้รับการฝึกอบรม (เกษร ภูมิดี. 2546 : 90-93 ; วันเพ็ญ สมภพรุ่งโรจน์. 2547 : 144-150 ; อนันต์ นวลใหม่. 2549 : 102-103 ; สุกะ อภิญญาภิบาล. 2550 : 83 ; ชีระศักดิ์ กำรบรรณารักษ์ และฐิติมา วัฒนโสภาศิริ. 2550 : (1) ; กัญญาพัชญ์ ปลายักตอง. 2551 : 54-59 ; และณัฐนันท์ เนตรทิพย์. 2552: 104-105)

การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในชีวิตได้บุคคลนั้นจะต้องได้รับการศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 บัญญัติไว้ว่า การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ ต้องกำหนดให้มีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2550 : 23-24) และจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 52 ได้กำหนดให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงโดยพัฒนาทั้งบุคลากรใหม่ และบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2547 : 31-32)

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549 ได้กำหนดให้นักศึกษาต้องฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 2549 : 24-25, 48) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เป็นสิ่งสำคัญของกระบวนการผลิตครู เพราะเป็นกระบวนการภาคปฏิบัติที่จะช่วยเสริม

สร้างนักศึกษาให้เป็นผู้มีความรัก ความศรัทธา ต่ออาชีพครู และมีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการฝึกปฏิบัติต่างๆ ที่จะช่วยให้การผลิตครูมีคุณภาพที่พึงประสงค์ได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือ และความช่วยเหลือจากหน่วยงานผู้ใช้ครูอย่างจริงจัง เพราะหน่วยงานผู้ใช้ครูคือสถานที่ฝึกปฏิบัติ เป็นแหล่งต้นแบบที่จะให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงควบคู่กับการเรียนรู้ภาคทฤษฎีจากมหาวิทยาลัยในทุกๆ ขั้นตอน นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย เป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษากับเด็กอายุระหว่าง 3-5 ปี ซึ่งโดยธรรมชาติของเด็กวัยนี้ เป็นวัยที่มีพัฒนาการทางกายอย่างมาก เด็กเรียนรู้จากการเลียนแบบ ครูหรือผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กจะต้องมีพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็กทั้งด้านการพูดและการกระทำ (อารี สัมหลวี. 2550 : 63)

การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน พบว่าส่วนใหญ่ใช้การฝึกอบรม เนื่องจากการฝึกอบรมเป็นกระบวนการพัฒนาความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ค่านิยม และคุณธรรม รวมถึงการเสริมสร้างทักษะความชำนาญเฉพาะด้านของบุคคล อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหวังที่กำหนดไว้ และยังเป็นการจูงใจให้บุคคลปฏิบัติงานในหน้าที่ให้ดีขึ้น ในการฝึกอบรมต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการนำสื่อประสมมาใช้ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง มีการเสริมแรงการเรียนรู้ไปที่ละขั้นตอนตามความสามารถ เนื้อหาที่นำมาใช้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และวัยของผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีการทดลอง

และปรับปรุงจนมีประสิทธิภาพ (ยุภาติ ปลายราช, 2551 : 58) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคนทั้งระบบของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวคือ การพัฒนาบุคคลต้องพัฒนาพร้อมกันทั้ง 3 ด้านคือ ด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ทั้ง 3 ด้านนี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อกันต้องพัฒนาไปด้วยกัน โดยพฤติกรรมที่ดีเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนา ช่วยให้ปัญญางอกงาม เกิดพฤติกรรมที่สร้างสรรค์เกื้อกูล (พระธรรมปิฎก, 2541: 244-250) อีกทั้งยังสอดคล้องกับหลักการพัฒนาบุคคลตามแนวทฤษฎีตันไม้อจริยธรรมที่เน้นการพัฒนาจิตและพฤติกรรมไปพร้อมกัน แต่ในสัดส่วนที่ต่างกันตามวัย อายุน้อยสัดส่วนการพัฒนาจิตน้อยกว่าสัดส่วนในการพัฒนาพฤติกรรม พออายุมากการพัฒนาจิตมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 80 และการพัฒนาพฤติกรรมลดลงเหลือร้อยละ 20 การพัฒนาตามสัดส่วนนี้ จะช่วยสร้างให้บุคคลเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข โดยไม่ต้องให้ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นมาควบคุมพฤติกรรม (ดุจเดือน พันธุมนาวิน, 2551 : 22-27; อ้างอิงจาก ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2548ช : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานประเมินความต้องการจำเป็น
2. เพื่อออกแบบและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน

วิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยในระยะที่ 1 คือ นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 40 คน ซึ่งอยู่ระหว่างการปฏิบัติการสอน อาจารย์นิเทศก์ประจำสาขาวิชา จำนวน 3 คน และครูพี่เลี้ยงผู้ทำหน้าที่นิเทศนักศึกษา จำนวน 4 คน ในระยะที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญทั้งด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการศึกษาปฐมวัย ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการฝึกอบรม จำนวน 5 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 คือ

1) แบบสอบถามสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาองค์ประกอบของข้อคำถามที่จะนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสารหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549 คู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และคู่มือการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับนักศึกษา 2) แบบบันทึกการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ นำไปใช้เก็บข้อมูลกับครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 คือ 1) รูปแบบและคู่มือการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน และ 2) แบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการสอนให้กับนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 40 คน ด้วยตนเองพร้อมทั้งอธิบายคำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าร้อยละ

2. ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศก์ประจำสาขาวิชา โดยการสัมภาษณ์มีขอบข่ายเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการพัฒนานักศึกษาให้มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน และความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษาให้มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

3. ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนที่นักศึกษาออกปฏิบัติการสอน โดยการสัมภาษณ์ มีขอบข่ายเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการพัฒนานักศึกษาให้มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน และความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษาให้มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการออกแบบและพัฒนาแบบการฝึกอบรม โดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงนโยบายการจัดการศึกษา วิเคราะห์หลักการแนวคิดพื้นฐานที่มาจากทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักการดำเนินงานแนวคิดการเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของสตอลทซ์ การมองโลกในแง่ดี การสะท้อนความคิด และการเสริมพลังการทำงาน และวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบการฝึกอบรมจนได้ลักษณะสำคัญของรูปแบบการฝึกอบรมแบบ LOVE ซึ่งก็คือ คำว่า ลัฟ หรือ ความรัก ที่เป็นการฝึกอบรมผ่านการลงมือปฏิบัติ (hand) ผ่านการคิด (head) และความรู้สึกที่ลงสู่ใจ (heart) ที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอนหรือทำสิ่งต่างๆ จนสำเร็จ โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ความหมาย ลำดับขั้นตอนของรูปแบบการฝึกอบรม ระยะเวลาในการอบรม สาระความรู้/ เนื้อหาที่ใช้ในการอบรม การดำเนินกิจกรรม และเงื่อนไขการนำรูปแบบการฝึกอบรมไปใช้

2. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อใช้ในการประสานผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบและคู่มือการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน

3. ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับการตอบกลับจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X})

4. ปรับปรุง พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมให้เหมาะสม เพื่อนำไปใช้ในชั้นการทดลองใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ดำเนินการโดยการคัดเลือกข้อความจากการสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศก์ประจำสาขาวิชา และครูที่เลี้ยงที่นิเทศน์ศึกษา จัดหมวดหมู่ข้อความ และเรียบเรียงภาษาให้เหมาะสม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ร้อยละ(%) และค่าเฉลี่ย (X)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย ระยะเวลาที่ 1 จากการสอบถามนักศึกษา จำนวน 40 คน ด้วยแบบสอบถามสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา พบว่า ผู้ตอบเป็นชาย 2 คน หญิง 38 คน นับถือศาสนาพุทธ 22 คน ศาสนาอิสลาม 18 คน สอบถามข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพที่เป็นปัญหาและอุปสรรคของนักศึกษา ด้านความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ความรู้ในวิชาชีพครูที่จะนำไปปฏิบัติงานในหน้าที่ครูและความรอบรู้อื่นๆ ที่จะนำไปใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เป็นปัญหาระดับมาก ร้อยละ 46 ด้านคุณลักษณะเกี่ยวกับบุคลิกภาพ การสื่อสาร ลักษณะท่าทาง มนุษย์สัมพันธ์ ด้านคุณธรรม ด้านความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู เป็นปัญหาระดับมาก ร้อยละ 40 ด้านเทคนิควิธีเกี่ยวกับงานสอน งานกิจการนักเรียน งานธุรการ งานพัฒนาตนเอง และงานพัฒนาสังคม เป็นปัญหาระดับปานกลาง ร้อยละ 38 และงานอื่นๆ เช่น งานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน งานการศึกษาวิจัย การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการสอน และการจัดทำโครงการ เป็นปัญหาในระดับปานกลาง ร้อยละ 52 จากข้อมูลการสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศก์ประจำสาขาวิชาและครูที่เลี้ยงที่ทำกรนิเทศน์ศึกษา พบว่า นักศึกษาประสบปัญหาเกี่ยวกับการ

ควบคุมชั้นเรียนปัญหาที่เกี่ยวกับผู้เรียนเกี่ยวกับงาน หรือหน้าที่ที่รับผิดชอบ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอนนั้นคือ เรื่องจิตใจ และภาระงาน อาจารย์นิเทศก์และครูที่เลี้ยงมีความต้องการที่จะพัฒนาให้นักศึกษามีความรู้สึกรับผิดชอบในการที่จะประกอบอาชีพครู และต้องการพัฒนาให้นักศึกษามีจิตใจที่ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในระหว่างปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

ระยะเวลาที่ 2 ได้ออกแบบและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน โดยผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าเฉลี่ยความเห็นสอดคล้องตั้งแต่ 0.60- 1.00

ในการออกแบบและพัฒนา รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนาขึ้นจากแนวคิดพื้นฐานที่มาจากทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักการดำเนินงาน แนวคิดการเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของสตอลท์ การมองโลกในแง่ดี การสะท้อนความคิด และการเสริมพลังการทำงาน และวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบการฝึกอบรมจนได้ลักษณะสำคัญของรูปแบบการฝึกอบรมแบบ LOVE ซึ่งก็คือ คำว่า ลัฟ หรือ ความรัก ที่เป็นการฝึกอบรมผ่านการลงมือปฏิบัติ (hand) ผ่านการคิด (head) และความรู้สึกลึกซึ้ง (heart) ที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอนหรือทำสิ่งต่างๆ จนสำเร็จ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การฟังอย่างลึกซึ้ง (Listening: L) เป็นขั้นเริ่มต้นของกระบวนการฝึกอบรม โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ตระหนักถึง ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการทำงานระหว่างออกไปปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เป็นวิธีฝึกการ ฟังตนเอง ฟังผู้อื่นและสิ่งรอบตัว ด้วยความ ตั้งใจสัมผัสได้ถึงรายละเอียดของสิ่งที่ฟังด้วยจิต ที่ตั้งมั่น รวมทั้งการรับรู้อื่นๆ ด้วย เช่น การมอง การอ่าน การสัมผัส ฯลฯ

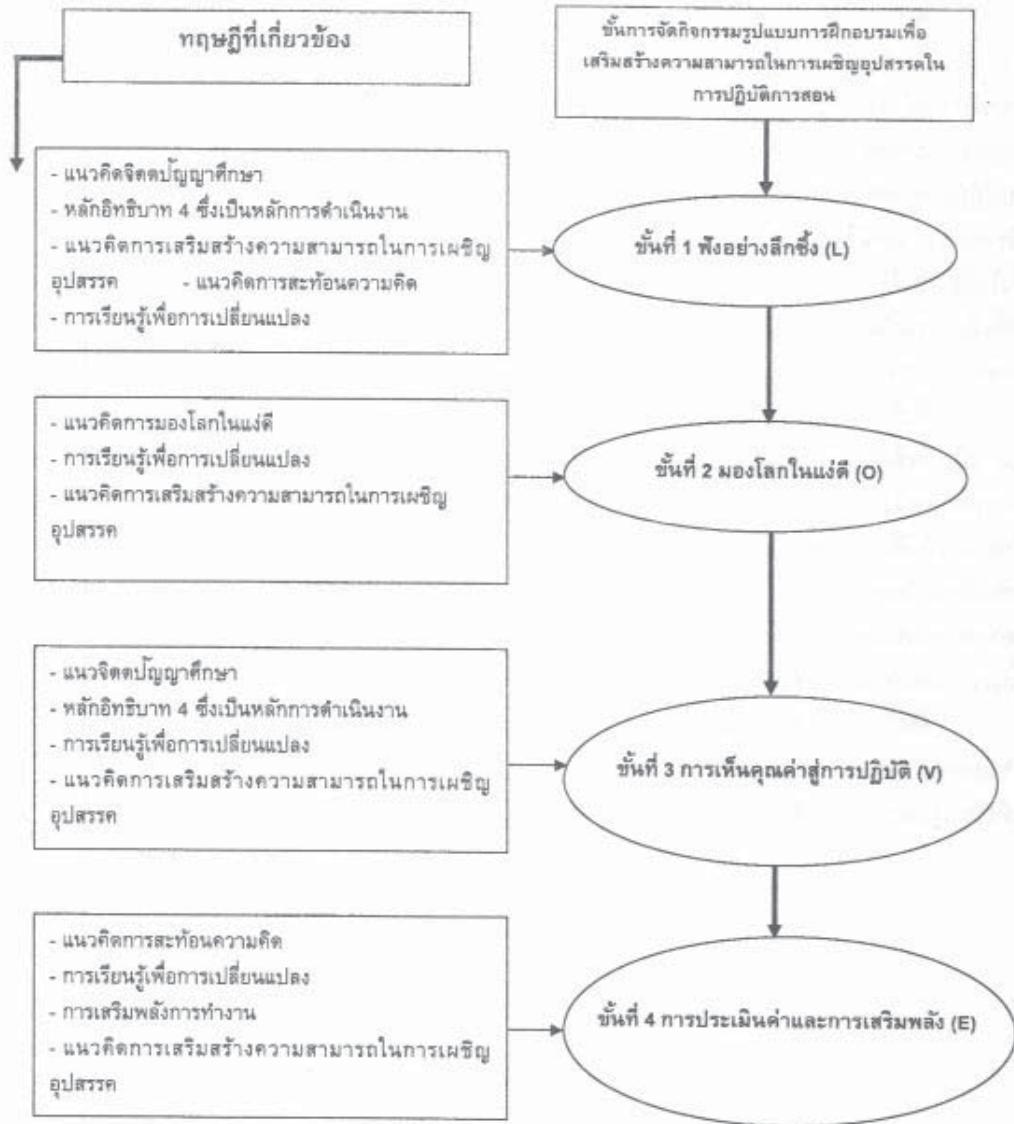
ขั้นที่ 2 การมองโลกในแง่ดี (Optimism: O) เป็นขั้นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความคิด ความคาดหวังด้วยตนเอง และจากกลุ่มเพื่อน ในการปรับตัวเมื่อเผชิญสถานการณ์ที่ท้าทาย หรือปัญหาในการทำงาน และจะยังคงพยายาม เอาชนะอุปสรรคต่างๆ เมื่อรับรู้ว่ามีผลลัพธ์ที่เกิด ขึ้นจะประสบความสำเร็จและเป็นสิ่งที่มีคุณค่า

ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่าสู่การปฏิบัติ (Valuing: V) เป็นขั้นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติโดยการทำกิจกรรมที่

สร้างสรรค์ต่างๆ อย่างหลากหลาย มีเป้าหมาย ผ่านการเผชิญปัญหาหรือต้องแก้ปัญหา ทำให้ เกิดประสบการณ์ตรง สามารถเห็นความเป็นตัว ตนของตนเองที่แสดงออกผ่านกิจกรรมนั้นๆ

ขั้นที่ 4 การประเมินค่าและการเสริมพลัง (Evaluation and Empowerment : E) เป็นขั้นสุดท้ายของการฝึกอบรมคือ ขั้นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสร้างกระบวนการประเมินค่าด้วย วิธีการสะท้อนกลับจากตนเอง และจากผู้อื่น ที่ช่วยให้รู้สึกว่าคุณค่า มีความสามารถ มีความมั่นใจในตนเอง และสามารถตัดสินใจ ด้วยตนเองในการเผชิญอุปสรรคในการทำงาน ให้ประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง มีการเสริมพลังเพื่อให้มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ต่างๆ ได้

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ทฤษฎีเพื่อกำหนด เป็นขั้นการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อเสริม สร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการ ปฏิบัติการสอน ดังปรากฏในภาพประกอบ

ภาพประกอบ การวิเคราะห์ขั้นตอนการจัดการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาในระยะที่ 1 การวิเคราะห์หาข้อมูลพื้นฐานประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน ด้วยการตอบแบบสอบถาม สรุปได้ว่า นักศึกษาต้องเผชิญปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติการสอนเป็นอย่างมากในด้านความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ความรู้ในวิชาชีพครูที่จะนำไปปฏิบัติงานในหน้าที่ครูและความรอบรู้อื่นๆ ที่จะนำไปใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และด้านคุณลักษณะเกี่ยวกับบุคลิกภาพ การสื่อสาร ลักษณะท่าทาง มนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรม ด้านความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู จากข้อมูลการสัมภาษณ์ของอาจารย์นิเทศก์ประจำสาขาวิชา และครูพี่เลี้ยงที่นิเทศนักศึกษา สรุปได้ว่า นักศึกษาประสบปัญหาการควบคุมชั้นเรียน ปัญหาที่เกี่ยวกับผู้เรียนเกี่ยวกับงานหรือหน้าที่ที่รับผิดชอบปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน คือ เรื่องจิตใจ และการะงาน

จากการศึกษาระยะที่ 2 สรุปผลได้ว่าการออกแบบและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสังเคราะห์มาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจนได้ลักษณะสำคัญของรูปแบบการฝึกอบรมแบบ LOVE ซึ่งก็คือ ลัฟว หรือ ความรัก ที่เป็นการฝึกอบรมผ่านการลงมือปฏิบัติ (hand) ผ่านการคิด (head) และความรู้สึกลึกซึ้ง (heart) ที่ช่วยให้ให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอนหรือทำสิ่งต่างๆ จนสำเร็จ โดยมีขั้นตอน

ดังนี้ ขั้นที่ 1 การฟังอย่างลึกซึ้ง (Listening: L)
ขั้นที่ 2 การมองโลกในแง่ดี (Optimism: O)
ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่าสู่การปฏิบัติ (Valuing: V)
และขั้นที่ 4 การประเมินค่าและการเสริมพลัง (Evaluation and Empowerment: E)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานประเมินความต้องการจำเป็น มีความสำคัญเพราะการวางแผนการทำงานจะต้องเริ่มที่การประเมินบริบท เพื่อให้เข้าใจสภาพที่เป็นอยู่ของหน่วยงานหรือองค์กร และรู้ความต้องการเป้าหมายของหน่วยงานหรือองค์กรว่าจำเป็นต้องได้รับการสนองตอบในด้านใด การประเมินความจำเป็น เป็นการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็น และกำหนดวิธีการดำเนินงานหรือวิเคราะห์ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย (สุวิมล ว่องวานิช, 2550 : 26-27) การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานประเมินความต้องการจำเป็นจากตัวนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์ประจำสาขาวิชา และครูพี่เลี้ยงที่ทำกรนิเทศนักศึกษา ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จาก 3 ส่วนด้วยกัน เพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลที่ได้รับว่ามีความสอดคล้องตรงกัน และผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการดำเนินการพัฒนาแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอนให้กับนักศึกษาได้ตรงตามความต้องการของหน่วยงาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า สภาพที่เป็นปัญหาและอุปสรรคของนักศึกษาคือด้านความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาความรู้ในวิชาชีพครูที่จะนำไปปฏิบัติงานในหน้าที่ครู

และความรอบรู้อื่นๆ ที่จะนำไปใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เป็นปัญหาระดับมาก ด้านคุณลักษณะเกี่ยวกับบุคลิกภาพ การสื่อสาร ลักษณะท่าทาง มนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรม ด้านความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู เป็นปัญหา ระดับมาก ด้านเทคนิควิธีเกี่ยวกับงานสอน งานกิจกรรมนักเรียน งานธุรการ งานพัฒนาตนเอง และงานพัฒนาสังคม เป็นปัญหาระดับปานกลาง และงานอื่นๆ เช่น งานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน งานการศึกษาวิจัย การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการสอน และการจัดทำโครงการ เป็นปัญหาในระดับปานกลาง จากข้อมูลการสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศก์ประจำสาขาวิชาและครูพี่เลี้ยงที่ทำการนิเทศนักศึกษาพบว่า นักศึกษาประสบปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมชั้นเรียน ปัญหาที่เกี่ยวกับผู้เรียน เกี่ยวกับงานหรือหน้าที่ที่รับผิดชอบ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอนนั้น คือ เรื่องจิตใจ และภาระงาน อาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงมีความต้องการที่จะพัฒนาให้นักศึกษามีความรู้สึกมั่นคงในการที่จะประกอบอาชีพครู และต้องการพัฒนาให้นักศึกษามีจิตใจที่ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในระหว่างปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพแก้ว ณ พัทลุง (2553 : 100) ที่ได้ทำการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการและการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูในสถาบันอุดมศึกษาของไทย และพบว่า นักศึกษาได้เสนอความคิดเห็นต่อการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ ด้านกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สรุปได้ว่า มีปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับความพร้อมของสถานศึกษาที่ปฏิบัติการสอน

ครูพี่เลี้ยง การทำวิจัยในชั้นเรียน การผลิตและใช้สื่อการสอน ขอบเขตของภาระหน้าที่ในการปฏิบัติการสอน ในเรื่องระยะเวลาฝึกปฏิบัติ 1 ปีการศึกษาเป็นระยะเวลาที่นานเกินและต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก

2. ผลจากการพัฒนารูปแบบในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน และการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอน และผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ จนได้ลักษณะสำคัญของรูปแบบการฝึกอบรมแบบ LOVE ซึ่งก็คือ ถ้าว หรือ ความรัก ที่เป็นการฝึกอบรมผ่านการลงมือปฏิบัติ (hand) ผ่านการคิด (head) และความรู้สึกที่ลงสู่ใจ (heart) ที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอนหรือทำสิ่งต่างๆ จนสำเร็จ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 การฟังอย่างลึกซึ้ง (Listening: L)
- ขั้นที่ 2 การมองโลกในแง่ดี (Optimism: O)
- ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่าสู่การปฏิบัติ (Valuing: V)
- และขั้นที่ 4 การประเมินค่าและการเสริมพลัง (Evaluation and Empowerment: E)

การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในชีวิตได้นั้นจะต้องได้รับการศึกษา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 บัญญัติไว้ว่า การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกๆระดับและทุกรูปแบบ ต้องกำหนดให้มีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2550 : 23-24)

และจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 52 ได้กำหนดให้ กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงโดยพัฒนาทั้งบุคลากรใหม่ และบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (องค์การมหาชน). 2547 : 31-32)

การจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการ ศึกษาในทศวรรษที่สอง (พุทธศักราช 2552- 2561) รัฐบาลมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอด ชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีกรอบแนวทางการ ปฏิรูปการศึกษา 4 ประการคือ พัฒนาคุณภาพ คนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนา คุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ และมี เป้าหมายว่า ภายในปี 2561 จะมีการปฏิรูป การศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เน้น การพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า สามารถดึงดูดคนเก่ง ดี และมีใจรักมาเป็นครู คณาจารย์ได้อย่างยั่งยืน โดยมีมาตรการหลัก คือ ปรับระบบการผลิต การคัดสรรค่าตอบแทน และสวัสดิการ มีระบบการให้ทุนการศึกษาแก่ ผู้เรียนดีมีใจรักมาเรียนครู และรับประกันบรรจุ เป็นข้าราชการครูเมื่อสำเร็จการศึกษา หรือจัด ให้นักศึกษาคูศุศาสตร์ปฏิบัติการสอนในสถาน ศึกษาไม่น้อยกว่า 1 ปี โดยให้ถือเป็นส่วนหนึ่ง ของมาตรฐานวิชาชีพครู ให้มีสถาบันอุดมศึกษา ที่เน้นความเป็นเลิศด้านการผลิตครู วิจัยและ พัฒนาเกี่ยวกับวิชาชีพครู รวมทั้งมีระบบประกัน และรับรองคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพครูและ สถาบันผลิตครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการ ศึกษา. 2552 : 12-19)

ในการพัฒนาบุคคลากรฝึกอบรม นับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาบุคคล เนื่องจากคนเป็นทรัพยากรที่มีบทบาทที่สำคัญ ต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งจะนำไป สู่การพัฒนาประเทศทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมต่อไป การฝึกอบรม เป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนให้บุคคลต่างๆ เกิดการพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถ และทัศนคติ เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติงาน ได้ดียิ่งขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สามารถพัฒนาตนเองและเกิดการเรียนรู้ได้อย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิต การพัฒนามนุษย์ในแต่ละ ช่วงวัยจะมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน แต่การ ศึกษาในทุกกระดับต้องพัฒนาทั้งร่างกายและ จิตวิญญาณควบคู่กัน โดยให้เกิดความสมดุลใน การเรียนรู้ด้วยกาย หัวใจ และสมอง (บุษบง ดันตวงศ์, 2552 : 5-6) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคนทั้งระบบของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวคือ การพัฒนาบุคคลต้อง พัฒนาพร้อมกันทั้ง 3 ด้านคือ ด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ทั้ง 3 ด้านนี้เป็นปัจจัยที่ส่ง ผลต่อกัน ต้องพัฒนาไปด้วยกัน โดยพฤติกรรม ที่ดีเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนา ช่วยให้ปัญญา งอกงาม เกิดพฤติกรรมที่สร้างสรรค์เกื้อกูล (พระธรรมปิฎก. 2541 : 244-250) อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับหลักการพัฒนาบุคคลตามแนว ทฤษฎีตันไม้อัจริยธรรมของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน ที่เน้นการพัฒนาจิตและพฤติกรรม ไปพร้อมกัน แต่ในสัดส่วนที่ต่างกันตามวัย อายุน้อยสัดส่วนการพัฒนาจิตน้อยกว่าสัดส่วน ในการพัฒนาพฤติกรรม พออายุมากการพัฒนา จิตมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 80 และการ พัฒนาพฤติกรรมลดลงเหลือร้อยละ 20 การ พัฒนาตามสัดส่วนนี้ จะช่วยสร้างให้บุคคลเป็น

คนดี เก่ง และมีความสุข โดยไม่ต้องให้ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นมาควบคุมพฤติกรรม และจากการศึกษาแนวคิดพื้นฐานที่มาจากทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักการดำเนินงาน แนวคิดการเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของสตอลทซ์ การมองโลกในแง่ดี การสะท้อนความคิด และการเสริมพลังการทำงาน รวมทั้งวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบการฝึกอบรมทำให้สามารถสังเคราะห์ลักษณะสำคัญของรูปแบบการฝึกอบรมแบบ LOVE ที่เป็นการฝึกอบรมผ่านการลงมือปฏิบัติ (hand) ผ่านการคิด (head) และความรู้สึกที่ลงสู่ใจ (heart) ที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติ การสอนหรือทำสิ่งต่างๆ จนสำเร็จ

ผู้วิจัยคาดหวังว่าผลจากการวิจัยครั้งนี้จะสามารถเสริมสร้างให้นักศึกษามีความสามารถ

ในการเผชิญอุปสรรคต่างๆ เกิดความมุ่งมั่นตั้งใจ ในการปฏิบัติการสอน และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วมีความมุ่งมั่นตั้งใจ เต็มใจในการประกอบวิชาชีพครู ให้เป็นครูดี ครูเก่ง และมีความสุข อีกทั้งยังเป็นต้นแบบที่ดีเกี่ยวกับการเผชิญอุปสรรคในการทำงานให้กับเด็กปฐมวัยต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรนำผลการวิจัยไปศึกษาต่อ เนื่องเพื่อเป็นการปรับและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมให้สมบูรณ์ เพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอนของนักศึกษา

2. การนำรูปแบบการฝึกอบรมไปใช้ ผู้อบรมควรศึกษาทำความเข้าใจขั้นตอนของกิจกรรมเป็นอย่างดีและควรมีประสบการณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมเหล่านั้นด้วยตนเอง เพื่อสามารถนำรูปแบบการฝึกอบรมไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- เกษร ภูมิดี. (2546). การศึกษาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม.
- คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. (2549). หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2549. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี.
- ชูศรี วงศ์รัตน์ และองอาจ นัยพัฒน์. (2551). แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองและสถิติวิเคราะห์ : แนวคิดพื้นฐานและวิธีการ. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- ณัฐนันท์ เนตรทิพย์. (2552). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค AQ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัด กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.

- ดุจเดือน พันธมนาวิน. (2551). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ในประเทศไทยและต่างประเทศ. พริกหวานกราฟฟิค. กรุงเทพฯ.
- ธีระศักดิ์ กำปรรณารักษ์; และจิตติมา วัฒนโสภาสิริ. (2550). รายงานการวิจัยการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเขาในการแก้ปัญหา(AQ) เขาวอารมณ์(EQ) จริยธรรมธุรกิจและความเครียดของผู้ประกอบการในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในกรุงเทพมหานคร. ภาควิชาจิตวิทยา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- นพเก้า ณ พัทลุง. (2553, มกราคม-มิถุนายน). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการและการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูในสถาบันอุดมศึกษาของไทย. วารสารหลักสูตรและการสอนทักษิณ. 5(1) : 100.
- บุษบง ดันติวงศ์. (2552). การศึกษาวอลดอร์ฟ: ปรัชญา หลักสูตรและการสอน. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- พระธรรมปิฎก. (2541). การพัฒนาที่ยั่งยืน. โรงพิมพ์ชนธัช. กรุงเทพฯ.
- กัญญาพัชญ์ ปลายัดทอง. (2551). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2. ปริญญาทิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- ยุภาดี ปณะราช. (2551). การพัฒนาลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ. ปริญญาทิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- วันเพ็ญ สมภพรุ่งโรจน์. (2547). การศึกษาและพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยใช้การฝึกอบรมแบบเพื่อนช่วยเพื่อน. ปริญญาทิพนธ์ กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- วิทยา นาควัชระ. (2544). วิธีเลี้ยงลูกให้ เก่ง ดี และมีสุข: (IQ EQ MQ AQ). สำนักพิมพ์ GOOD-BOOK (ในเครือสถาบันพัฒนาตนเองและนักบริหาร). กรุงเทพฯ.
- สมสิทธิ์ อัสตรนิธิ. (2552). จิตตปัญญาศึกษา คืออะไร. ศูนย์จิตตปัญญาศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล. นครปฐม.
- สุกะ อภิญาภิบาล. (2550). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยบางประการกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิตระดับปริญญาตรี. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปริญญาทิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น = Needs assessment research. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). คู่มือการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา. โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ : ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค. พริกหวานกราฟฟิค. กรุงเทพฯ.

- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2547). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. พริกหวานกราฟฟิค. กรุงเทพฯ.
- สตอลทซ์, พอล จี. (2551). AQ พลั้งแห่งความสำเร็จ = Adversity quotient: turning obstacles into opportunities. แปลโดย ชีระศักดิ์ กำรบรรณารักษ์. บิสคิด (ในเครือเอ็กซ์เปอร์เน็ทบู๊คส์). กรุงเทพฯ.
- อนันต์ นวลใหม่. (2549). การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง. ปรัญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- อารี สันทรวี. (2550). เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการ เรื่อง “การศึกษาปฐมวัยร้อยดวงใจ ถวายในหลวง”. โครงการประชุมสัมมนาปฏิบัติการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ระหว่างวันที่ 17-19 ตุลาคม 2550 ณ ห้องศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สาขาวิชาการศึกษานปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- Bandura, A. (1977). “Self- Efficacy: Toward A Unifying Theory of Behavioral Change”. Psychological Review. 84(2): 191-215.
- Bolin, F. S. (1989). Empowering Leadership. Teacher’s College Record. 91(1): 81-96.
- Seligman, M.E.P. (2006). Learned Optimism: How to change your mind and your life. Pocket Books. New York.
- Stoltz, Paul G. (2000). Adversity Quotient @ work: make everyday challenges the key to your success-putting the principles of AQ into action. Harper Collins Publishers Inc. New York.